

ACC. N:R M. 14175:1-10.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Ekstrand, Amiralög. 142,
Medlem*
Härad: *Torna* Berättare: " "
Socken: *Evelöv* Berättarens yrke: *f. d. poliskonstapel*
Uppteckningsår: *1956* Född år: *1882 i Kumlatofsa, Evelövs sock.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Religiösa inslag i hemundningen. s. 1-10. LU F 106

13/12-56

RELIGIÖSA INSLAG HEMINREDNINGAR.

Broderiarbeten uppsatta i hemmen med religiösa motiv upptagande bibelspråk och religiösa tänkespråk, kan man väl knappast säga, att de förekommo i allmänhet, men jag har dock minne av, att jag sett sådana på flera ställen, utan att familjemedlemmarna därstädes visat sig hava ett mera utpräglat religiöst sinne än folk i allmänhet. Folket i orten på den tiden var ju relativt sett kyrkligt sinnade och i största allmänhet anslutna till kyrkan, vilket på så sätt gav sig till känna att i regel skulle någon familjemedlem helst varje söndag bevista gudstjänsten i församlingens kyrka. Något annat religiöst samfund existerade ej, vad jag vet om. Någon familj som visat sig vara mera strängt religiös, känner jag ej till med undantag av en enda vid namn Nils Lasson. Denna ägde ett litet lantbruk som kunde föda en ko och ett par får samt ett par grisar. Familjen brukade då och då ordna med s.k. läsämöten hemma i bostaden under ledning av en manlig och ibland kvinnlig läsarepredikant "bänkpräst" som läste böner och betraktelser ur bibeln till omväxling med avsjungandet av andliga sånger. På vad sätt familjen kommit i kontakt

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kupf 106
1.

ACC. N:R M. 14175:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

med dessa predikanter eller huruvida den var ansluten till något religiöst samfund och i så fall vilket, kan jag ej yttra mig om. Predikanterna voro i vart fall främlingar där på orten. Mötena kunde förhållandevis vara ganska talrikt besökta. Utrymmet var ju begränsat, varför det är svårt att ange antalets storlek, men jag skulle vilja taga för givet, att det rörde sig om 20 a'25 personer. Som barn var jag ofta i sällskap med min fader på dessa möten och vid dessa tillfällen var lokalen alltid fullsatt. Enligt den uppfattning jag senare fått om besökarna av mötena, så var detta nog mindre vederbörandes religiösa sinnelag som utövade dragning på dem, utan snarare gingo de dit dels av nyfikenhet och dels så ville de ej stöta sig med familjen Nils Lasson genom att tacka nej, då han eller någon som gick hans ärende kommo med bud om att besöka det sålunda anordnade läsemötet. Enda sättet för annonsering om mötena var ju att med personliga besök hos deltagarna lämna meddelande om mötets förekomst. Nils Lasson var god vän till min fader, varför jag ibland fick i uppdrag att springa omkring till de familjer isynnerhet som brukade besöka mötena och buda dem, då något nytt möte anordnats.

ACC. N:R M. 14175:3.

Förekomsten av förenämnda broderiarbeten hade ej anknytning till en viss samhällsgrupp, utan voro till sin utsträckning lika ofta förekommande hos bönderna som hos arbetarna "Husmännen". Närman börjat pryda hemmen med dem, känner jag ej till och kan ej yttra mig om. De hade funnits till före min tid. De syddes i hemmen av husmodern och döttrarna. Varifrån man till en början fått mönsterna, vet jag ej, men jag kommer ihåg, dels att vederböran av någon bekant lånade äldre sådana arbeten och sydde av dessa dels ock sydde dem efter ritningar i någon mönsterbok som kunde köpas i städerna. Huruvida det fanns färdigsydda sådana arbeten att köpa, kan jag ej uttala mig om. Jag kan inte minnas mig ha hört omnämnas, att någon köpt ett dylikt arbete färdigsytt. Någon syförening har jag ej hört omtalas att det fanns på den tiden där på orten och följaktingen ej heller någon syföreningsauktion. Nu finns det däremot sådana, men när dessa började att bliva moderna, har jag ej kunnat få närmare upplysning om. Huruvida några särskilda motiv eller bibelspråk som voro särskilt omtyckta och gärna utvaldes framför andra, kan jag inte minnas. Jag kan tyvärr ej heller komma ihåg ordalydelsen av

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

ACC. N:R M. 14175:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4.

desamma, men jag har ett svagt minne av, att man begagnade sig av tre a' fyra olika sådana som varierade och återgavs i olika hem där man hade dylika arbeten uppsatta. I vilka hem de förekommo kan jag ej närmare angiva eller komma ihåg. Man brukade ofta placera dessa broderiarbeten på väggen över bordändsbanken eller över någon dörr. Jag tycker mig kunna komma ihåg, att jag vid något tillfälle sett målade tänkespråk över dörrarna, men härom vågar jag ej närmare yttra mig. Glasmålningar i fönstren har jag inget minne av, att jag sett där i trakten.

Vad det beträffar målningar eller därmed jämförliga konstverk i form av reproduktioner, oljetryck och dylikt, så förekom det på den tiden mycket sparsamt i de flesta fall inget alls. På en del av gårdarna kunde man få se avbildningar av konungen och drottningen i oljetryck i ramar hängande på väggen över bordändsbanken. På somliga ställen porträtt av Karl XV med gemål, på andra liknande av Oscar II och hans drottning. Jag kan även komma ihåg, att jag på enstaka ställen sett oljetryck upptagande porträtter av samtliga svenska konungar och regerande drottningar från och med Gustav Wasa

ACC. N:R M. 14175:5

till och med Karl XV. Ett annat oljetryck som också förekom mera spontant var en tavla, som i bilder återgav en mans liv, symboliserande hans verksamhet från födelsen till livets slut, med en bild för varje decenium upp till 90 år eller möjligen 100, jag kan ej med säkerhet komma ihåg vilket. Varifrån man fick dessa tavlor kan jag ej med säkerhet yttra mig om, men jag förmodar, att desamma hade förvärvats av krinresande försäljare /gårdfariehandlare/ som det var gott om på den tiden av diverse slag, t.ex. sådana som sålde vävskedar, hornskedar, träalster, ståtrådsarbeten m.m. för att inte glömma de krinvandrande judarna med stort bylte på ryggen vari de hade sitt lager av tyger och diverse kramvaror inpackade. Bland dessa försäljare förekom även sådana som sålde pappervaror och oljetryck. Att man satt upp vykort eller andra småtryck till prydnad på någon vägg i mindre omfattning, har jag någon gång sett förkomma. En sak som jag också erinrar mig ha sett var att man lät göra en slags minnestavla över någon avliden familjemedlem, med en bild av församlingens kyrka placerats överst och därunder vederbörandes födelse och dödsdag i vackert textad stil tillika

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

ACC. N:R **M. 14175:6**.

med något religiöst tänkespråk och nederts en avbildad likkista och runt det hela en konstnärlikt utförd blomsterslinga eller annan teckning, som gav tavlans helhetsintryck ett mera prydligt utseende. I stil härmed fanns även i enstaka fall liknande minnetavlor över enbart födelsedagen. Minnestavlorna hade satts i ram och upphängts på lämpligt ställe i stugan eller något annat rum. Varifrån man förskaffade sig nu nämnda minnestavlor, kan jag ej yttra mig om, men troligen hade de väl beställts hos någon tryckerifärma i Lund, som var den mest besökta stad av folket där på orten. För övrigt förekom ej några prydnader på väggarna i form av konstverk eller dylikt. Nu för tiden är det ju helt annorlunda, enligt vad jag sett, vid de tillfällen då jag senare gästtat någon familj i trakten. Den nyare tiden har ju fört med sig en viss modernisering härvidlag även där på orten, varför någon iögonenfallande skillnad, vad möbleringen och utsmyckningen av hemmen beträffar, hos befolkningen därstädes och jämförbara befolkningsgrupper i städerna ej förefinns i någon nämnvärd utsträckning. numera.

Uppställda fotografier av präster eller andra bemäktade personer

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

är ju möjligt att det fanns på enstaka ställen, men jag har inget minne av, att jag sett några sådana.

Benämningen bibelkorgar och s.k. manna, har jag aldrig hört omtalas, ej heller har jag någon vetskap om, vad det innebär.

Att man hade krucifix hängande på väggen i hemmen var mindre vanligt. Jag har dock vid enstaka tillfällen, både vid här ifrågavarande tid och senare, sett hem där sådana förekommit, utan att jag närmare kan ange i vilka hem de funnits. Några särskilda arrangemang kring bilden, kan jag ej komma ihåg, att jag sett. Placeringen av desamma var obestämd, men i regel på någon vägg kring matbordet. När det blev brukligt, om man så kan säga, med tanke på de enstaka tillfällen jag sett dessa Kristusbilder förekommit, känner jag ej till.

Kristusbilder i gips kan jag ej minnas, att jag sett. De enda gipsfigurer jag kan minnas mig ha sett vid den tiden var katter, som man i en del hem hade placerade på en byrå eller annan möbel som lämpade sig härför, men mera allmänt förekommo de ej.

Psalmbok och bibel fanns med all säkerhet i varje hem och i de flesta även någon postilla eller annan andlig bok, men härtill in-

ACC. N:R M. 14175:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8.

skränkte sig också relativt sett bokförlaget. Enstaka undantag kunde naturligtvis finnas där vederbörande hade särskilt intresse för läsning, och hade råd till att skaffa sig lektyr av annat slag. Familjebibel, om härmed åsyftas en större sådan, där man kunde göra anteckningar om vissa märkesdagar, som rör familjemedlemmarna, så kan jag ej minnas, att jag sett någon där på orten. Det är ju möjligt att en familjebibel fanns i något eller några av de mera välsituerade hemmen, men därom vet jag ingenting.

Altare vat jag ej ha förekommet i något hem. Huruvida det funnits eller eller fanns något sådant i prästgårdarna, kan jag ej yttra mig om, enär det aldrig givits mig tillfälle till att besöka någon prästfamilj privat, ej heller har jag hört omtalas, att sådant funnits hos dessa. Angående vigsel, så har jag inget minne av att denna ceremoni försiggick i hemmen, utan alltid i kyrkan. Samma var förhållandet med barndop för den händelse ej nöddop måst företagas, då man i så fall använde sig av en sopptarin eller annan större skål.

Hem med särskilt anordnad bönövrå, har jag ej sett eller vet någonting om.

ACC. N:R M. 14175:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

9.

Från min tidigaste barndom, som jag har minne av, innan fotogelamporna kommit till mera allmänt bruk, hade man ingen annan belysningsanordning än hemmastöpta talgljus gjorda av fårtalg. Dessa större som vid användningen sattes i ljusstakar och brukades till belysning i stugan. Bredvid ljusstaken låg alltid en ljussax, som man begagnade till att snyta ljuset med, då den förbrända veken blev för lång, vilket förorsakade mindre ljusstyrka, dels mindre s.k. pråsor, som man använde till belysning i köket /sterset/. Dessa begagnade man sig även sig även av till vägledning, om man hade ärende ut i ett annat rum, där ingen belysning fanns, för att söka efter någonting eller hämta en sak. Några ljusstakar till pråsorna, som voro av en blyertspennas tjocklek, hade man ej, man tog den med sig i handen, vart man skulle gå och för den händelse man behövde sätta dem ifrån sig för utförandet av något arbete, satte man genom ett tryck med tummen fast desamma vid en vägg eller annat föremål på platsen var man befann sig för tillfället.

Huruvida man tände ljus eller vidtog andra åtgärder på någon av liden familjemedlems dödsdag till hedrandet av hans minne, kan jag

- 10 -

ACC. N:R M. 14175:10.

ej uttala mig om, då jag ej kan minnas mig ha sett det, men det är ju möjligt, att det förekommit i vissa fall.

Palmer, levande eller torkade blommor med bibliska namn av särskild innebörd, vet jag ingenting om, Den enda växt jag kan komma ihåg med hänsyftning däråt, utan någon särskild innebörd, var en sådan blomma kallad Kristi blodsdroppe, som man såg lite varstans.

10.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND